

EUROPOS ATMINČIAI

ER

European Remembrance Group

Mielieji,

Vienas iš mano prioritetų Europos Parlamente – istorinė atmintis.

Kodėl?

Todėl, kad pati Europos Sąjungos idėja gimė dėl svarbaus tikslo – sukurti tvarią taiką ten, kur per du pasaulinius karus buvo pražudyta milijonai žmonių.

Idėja tapo kūnu, susikūrė demokratinė valstybių sąjunga, kuri sugebėjo įveikti nacizmo palikimą, sukurti galingas ekonomikas, laisvų žmonių visuomenes.

Mes, kuriems komunistinis totalitarinis režimas truko keliais dešimtmečiais ilgiau, į demokratinę valstybių sąjungą įsijungėme vėliau. Įsijungdami atsinešėme savo istorinę patirtį, kuri, deja, nebuvo ir iki šiol nėra žinoma ir suprantama komunistinių okupacijų nepatyrusiose ES valstybėse.

ES tvirtybė yra solidarumas, o solidarūs būsime, jei vieni kitus gerai suprasime ir pažinsime.

Rusijos karas prieš Ukrainą dar labiau sustiprino įsitikinimą, kad istorinė atmintis, totalitarinių režimų nusikaltimų įvertinimas yra svarbiausias priešnuodis diktatūroms atgimti.

Putino režimas atsirado ir dėl to, kad Stalino ir viso komunistinio Rusijos režimo nusikaltimai taip ir negavo tarptautinio įvertinimo.

Labai apsidžiaugiau, kai Europos Parlamente sutikau daug panašiai mąstančių žmonių, ypač iš šalių, patyrusių komunistinius nusikaltimus.

Jau pats pirmasis bandymas specialia rezoliucija paminėti Ribentropo-Molotovo pakto 80-metį buvo sėkmingas. Ją parengė mano biuras, po to laukė nelengvas procedūrų kelias į svarstymus plenariame posėdyje, tačiau tai parodė didelį palaikymą, natūraliai susibūrė šia kryptimi norinčių dirbti parlamentarų būrys.

Jau derinant tekstą su kitomis frakcijomis supratau, kad Europoje tebeegzistuoja ideologiniai skirtumai tarp kairės ir dešinės. Socialistė iš Portugalijos nuoširdžiai stebėjosi, kodėl mes sovietų nusikaltimus vadiname komunistiniais. Jai atrodė, kad tai – tik Stalino žiaurumai. Mat Portugalijoje, Ispanijoje, Italijoje, Graikijoje komunistų partijos, nors ir nedidelės, tačiau tebėra renkamos į parlamentus. Tose šalyse buvo kitokio pobūdžio diktatūros, komunistai prieš jas kovojo, todėl visuomenėse nėra tos patirties, kurią turime mes.

Mano jau minėtoje 2019 metų rezoliucijoje pirmą kartą ES aktuose buvo paminėta tai, kas ypač suer-

ELP frakcijos nuotr.

zino Kremlių. Viena iš straipsnių įrašė, kad Antrąjį pasaulinį karą pradėjo abu – Hitleris ir Stalinas. Tai jie susitarė pasidalinti Europą ir užpuolė Lenkiją. Kremlių tai suerzino todėl, kad jie kaip tik buvo pradėję savo manipuliacijas karo istorijos tema ir siekė pasauliui parodyti, kad jie – vieninteliai kovotojai su fašizmu. Tuomet dar nežinojome, kad vos po dvejų metų Putinas pradės plataus masto ataką prieš Ukrainą ir jų melo mašina skelbs pasauliui, jog jie kovoja prieš fašistus ir nacių Ukrainoje. Pasirodo, pataikėme.

Rezoliucija turėjo atgarsį pietinės Europos valstybėse. Apie ją daug rašė jų spauda, o parlamentuose radosi iniciatyvos priimti panašias rezoliucijas. Teko duoti interviu, pasakoti apie mūsų patirtį.

Didžiausia savo veiklos sėkmė laiku tremčių paminėjimo akcijas prie Europos Parlamento. Į jų organizavimą įsitraukė mūsų regiono ambasados, bendruomenės.

Nuo 2023 metų ištremtųjų pavardžių skaitymai tapo jau ne mano biuro, o Europos Parlamento struktūrų organizuojamu renginiu, kurį globoja Parlamento Pirmininkas. Esu dėkinga mūsų Prezidentei Robertai Metsolai, kuri ir padėjo pasiekti, kad renginys taptų nuolatiniu. Ukrainiečių deportacijos tik patvirtino, kaip svarbu laiku ir tinkamai įvertinti visus nusikaltimus.

Dabartinis mano suburtos Atminties grupės narių rūpestis – pastatyti memorialą totalitarinių režimų aukoms Briuselyje. Jau yra ir numatyta vieta, tik dar reikia Briuselio valdžių sutikimo. Planuojame, kad Parlamentas į kitų metų biudžetą įsirašys finansavimą šiam projektui.

Apie visus šiuos ir kitus darbus ir yra jums skirtas leidinys.

Jūsų,

Rasa Juknevičienė

ATMINTIS

Europos atmintis ir istorinis teisingumas: būtina prisiminti ir įvertinti bei pasmerkti komunistinius nusikaltimus. Rytų Europos istorija yra visos Europos istorija.

2020 m. sausio 29 d. Rasos Juknevičienės iniciatyva Europos Parlamente įsteigta neformali EP narių grupė „Europos atminčiai“.

Grupės tikslas – užpildyti Europos atminties spragas ir sujungti Rytų ir Vakarų Europos atminties kultūras, skleidžiant žinių ir skatinant nevienareikšmiškai įvertinti komunistinius XX amžiaus nusikaltimus.

2020–2023 metais daugiau nei šimtas EP narių iš visų šalių narių prisidėjo prie „Europos atminčiai“ grupės iniciatyvų.

Atmintis Europos Parlamento rezoliucijose

Istorinės atminties nuostatos, reikalaujančios pripažinti ir įvertinti sovietų totalitarizmo nusikaltimus bei jų reikšmę šiandienos politikoje, atspindėjo ne vienoje EP rezoliucijoje. Svarbiausia jų – 2019 m. rugsėjo 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos atminimo svarbos Europos ateičiai.

„Rezoliucija buvo priimta 535 EP narių balsais. Tai – neįtikėtina sėkmė. Prieš balsavo tik Kremliui prijaunčiantys kraštutiniai kairieji ir kraštutiniai dešinieji.(...) Europos Sąjungos šalyse, deja, iki šiol yra nemaži požiūrių skirtumai į fašizmą, nacizmą ir komunizmą. Ypač skirtingai nei mes istoriją vertina pietinės Europos valstybės, kurios nepatyrė komunizmo baisumų, tačiau išgyveno kitokius totalitarizmus. (...) Tačiau būtent po mūsų rezoliucijos Portugalijos parlamente pirmą kartą istorijoje įvyko rimta diskusija apie fašizmo, nacizmo ir komunizmo panašumus. (...) Teko matyti Italijos spaudos straipsnius apie EP priimtą rezoliuciją, kuriuose taip pat buvo akcentuojamas abiejų režimų sulyginimas. Todėl galiu drąsiai teigti, jog rezoliucija buvo pastebėta ten, kur to labiausiai ir reikėjo. Beje, gavome padėkos laišką iš JAV, iš amerikiečių, kilusių iš Kubos, kurie ne iš pasakojimų žino, kas yra komunizmas. (...) Jokio paslaptis, kad rezoliucija, skirta Ribentropo-Molotovo pakto ir Antrojo Pasaulinio karo pradžios 80-mečiui buvo reikalinga ne vien dėl istorijos, bet dar labiau – dėl dabarties. Labiausiai – dėl dabartinės Rusijos nuolatinių bandymų perrašyti istoriją. (...) Aišku, kad EP rezoliucija griauja Kremliaus kuriamą naratyvą apie SSRS (suprask, Rusiją) kaip taikos nešėją, kaip pagrindinę kovotoją su fašizmu. Būtent todėl šiai temai yra pajungta visa Kremliaus propagandos mašina.“

EP narė R. Juknevičienė

Šia rezoliucija Europos Parlamentas pareiškė gilų susirūpinimą dėl Rusijos vadovybės pastangų iškreipti istorinius faktus ir pateisinti sovietinio totalitarinio režimo įvykdytus nusikaltimus bei laiko jas pavojinga informacinio karo prieš demokratišką Europą, kuriuo siekiama ją padalinti, dalimi, todėl paragino Komisiją imtis ryžtingų kovos su šiais veiksmais priemonių.

„Istorija yra naudojama kaip informacinio karo įrankis, todėl rezoliucijos projekte kvietėme Europos Komisiją imtis priemonių, kad istorija nebūtų klastojama. Taip pat svarbu, kad jaunoji karta visoje Europoje turėtų pakankamai žinių apie totalitarinių režimų sukeltą tragediją“, – šio dokumento svarbą

pabrėžė rezoliucijos iniciatorė EP narė R. Juknevičienė.

Dokumentu šalys narės taip pat buvo kviečiamos paminėti rugpjūčio 23 d. kaip Europos totalitarinių režimų aukų atminties dieną tiek ES, tiek vyriausybės lygmeniu bei šviesti jaunąją kartą įtraukiant istoriją ir totalitarinių režimų pasekmių analizę į mokymo programas ir vadovėlius visose Europos mokyklose.

Į rezoliuciją Lenkijos delegacijos siūlymu buvo įtrauktas raginimas gegužės 25-ąją (Aušvico didvyrio rotmistro Vitoldo Pileckio egzekucijos metinių dieną) paskelbti Tarptautine kovos su totalitarizmu didvyrių diena – taip būtų pagerbti ir įvertinti visi, kurių kova su tironija tapo jų didvyriškumo ir tikros meilės žmonijai įrodymu, o ateities kartos turėtų aiškų teisingos laikysenos stojus akistaton su totalitarinės vergovės grėsme pavyzdį.

Dokumentu išreikštas susirūpinimas dėl to, kad totalitarinių režimų simboliai toliau naudojami viešojoje erdvėje ir prekyboje, taip pat primenama, kad ne viena Europos šalis yra uždraudusi naudoti ir nacistinius, ir komunistinius simbolius.

Be to, Europos Komisija paraginta suteikti efektyvią paramą projektams, skirtiems istorinės atminties puoselėjimui šalyse narėse, ir Europos atminties ir sąžinės platformos veiklai.

Rezoliucijos tekstas:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2019-0097_LT.html

Rasos Juknevičienės darbai Europos Parlamente įamžinant Lietuvos ir visų Baltijos šalių istorinę atmintį išties labai svarbūs. Verta paminėti itin svarbią rezoliuciją, priimtą Europos Parlamente „Europos atminimo svarba Europos ateičiai“, ištremtųjų pavardžių skaitymus, kurie jau tapo viso Parlamento nuolatinio renginio, rezoliuciją dėl Holodomoro pripažinimo genocidu ir kitus darbus.

Džiaugiuosi drauge su visa Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendruomene, kad apie mūsų patirtas tautos kančias kalbama plačiau, kad apie tai sužino ir Vakarų Europos šalys, kurioms sovietų nusikaltimai buvo tolimi. Gaila, tačiau tai vėl tapo aktualu dabartinio karo Ukrainoje kontekste, nes nežinant praeities negalima kurti saugios, ramios Europos ateities. Džiaugiuosi, kad gerb. Rasa šių klausimų nepamiršta greta visų kitų svarbių darbų, tačiau tai turbūt natūralu, žinant jos šeimos istoriją, kuriai taip pat teko išgyventi tremties baismus, kaip ir visai mūsų bendruomenei. Laikom frontą kartu!

*Lietuvos politinių kalinių
ir tremtinių sąjungos pirmininkas
dr. Gvidas Rutkauskas*

„IŠTARK, IŠGIRSK, IŠSAUGOK“: SOVIETINIŲ TRĖMIMŲ MINĖJIMAS EUROPOS PARLAMENTE

Sovietų trėmimai ir Gulagai – vieni didžiausių masinių nusikaltimų žmoniškumui, nuo kurių nukentėjo apie 15 milijonų žmonių sovietų okupuotose teritorijose. Ne viena sovietų terora patyrusi valstybė trėmtis pripažino genocidu. Jų minėjimas – tai kvietimas prisiminti, įvertinti ir pasmerkti sovietų žiaurumus. Rasos Juknevičienės iniciatyva, nuo 2021 m., kiekvieną birželį Europos Parlamento nariai pagerbia trėmimų aukas ir jų atminimą skatindami jų vardus.

Lietuvoje gimusi akcija „Ištark, išgirk, išsaugok“ pasiekė ir Europos sostinę. 2021 ir 2022 metais tremčių minėjimas Briuselyje, Solidarumo aikštėje prie Europos Parlamento, buvo organizuotas asmenine R. Juknevičienės iniciatyva. Tremtinių iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Ukrainos, Moldovos, Vengrijos vardus skaitė EP Pirmininkai Davidas Sassolis ir Roberta Metsola, EP nariai, tremtis patyrusių šalių ambasadoriai, Baltarusijos pilietinės visuomenės nariai, Nobelio premijos laureatų „Memorialo“ atstovai, diplomatai iš Taivano, Naujosios Zelandijos ir kitų valstybių, Briuselyje gyvenančios bendruomenės.

2022 m. prie akcijos prisijungė „Memorialo“ bendruomenės ir tremčių pradžios sukaktį paminėjo

Rusijoje: Maskvoje ir Jekaternburge. „Memorial Society“ yra Rusijos pilietinės visuomenės bendruomenės, atliekančios sovietinio režimo politinių represijų ir nusikaltimų istorinį vertinimą. Rusijos Federacijos valdžia 2021 m. gruodį likvidavo dvi didžiausias tinklo organizacijas – Tarptautinį memorialą ir Žmogaus teisių centrą „Memorial“.

Parlamentarės tikslas buvo užtikrinti, kad komunistinių nusikaltimų atmintis taptų nuolatine Europos Parlamento dalimi. Po pusę metų trukusių derybų, 2023 m. vasarį, EP Pirmininkų konferencija nusprendė įtraukti tremčių minėjimą į oficialų institucijos kalendorių.

2023 m. birželio 14 d. Parlamento Pirmininkės Robertos Metsolos kvietimu tremtinių vardai buvo skaitomi Europos Parlamente Strasbūre. Minėjimas tapo oficialiu Europos Parlamento renginiu ir nuo šiol vyks kiekvienais metais.

„Ištremtųjų pavardžių skaitymas yra ne tik mūsų skausmingos istorijos prisiminimas ir paminėjimas. Tai taip pat būdas sakyti tiesą. Tiesa yra kelias į demokratiją pergalę prieš melo diktatūrą. Šiandieninė Rusijoje melas tapo Putino režimo ideologija. Melo ideologija yra agresyvi, tai neapykantos ir konspiracijos teorijų mišinys“, – teigė R. Juknevičienė.

KITOS EUROPOS ATMINČIAI SVARBIOS EP REZOLIUCIJOS

2022 m. rugsėjo 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl žmogaus teisių pažeidimų, susijusių su priverstine Ukrainos civilų gyventojų deportacija į Rusiją ir priverstiniu Ukrainos vaikų įvaikinimu (P9_TA(2022)0320)

2022 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Rusijos vykdomo agresijos karo prieš Ukrainą eskalavimo (2022/2851(RSP))

2022 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Rusijos Federacijos pripažinimo terorizmu remiančia valstybe (2022/2896(RSP))

2022 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija „Praėjus 90 metų po Holodomoro: masinės žudynės marinant badu pripažinti genocidu“ (2022/3001(RSP))

Ji pažymėjo, kad klysta galvojantys, jog šis karas yra prieš Ukrainą. Pasak europarlamentarės, tai karas prieš demokratijas ir bandymas diktuoti pasauliui savo tvarką, tai yra tai, ko norėjo komunistai ir naciai.

„Vokietija įveikė nacizmą su demokratinėmis valstybių pagalba, buvo denacifikuota. Tai yra vienintelis kelias išlaisvinti Rusijos žmones, nes tai, ką padarė Putinas, yra rusų tautos tragedija, – 2023 m. birželio 14 d. minėjime Strasbūre susirinkusiems sakė ELP frakcijos vicepirmininkė. – Jei nebus sakoma tiesa, jei nepasikeis režimas Rusijoje, Europoje mes neturėsime tvarios taikos. Štai todėl tiesa apie praeities nusikaltimus taps taikos ir demokratijos Europoje pagrindu“.

R. Juknevičienė priminė, kad tremtinių pavardžių skaitymas buvo jaunų mūsų šalies žmonių iniciatyva. Prieš 17 metų jie sukūrė „Misiją Sibiras“ ir ekspedicijų metu tvarkė tremtinių kapus, tačiau nuo 2018-ųjų Rusija nebeišduoda jiems vizų, o šiame šalyje pradėti griauti kapuose pastatyti kryžiai. Lietuvos jaunimo idėja tapo Europos Parlamento renginiu.

Europarlamentarė padėkojo EP pirmininkei Robertai Metsolai, kurios asmeninės lyderystės dėka pasiūlymas tremtinių pavardžių skaitymą įtraukti į Europos Parlamento kasmetinių reginių kalendorių buvo realizuotas.

Minėjamą atidariusi R. Metsola pažymėjo, kad „nors negalime pakeisti praeities, galime iš jos pasi-

Tremčių minėjimo ir tremtinių pavardžių skaitymo akimirka Europos Parlamente Strasbūre

mokyti, kad sakydami „daugiau niekada“ žinotume, kas pastatyta ant kortos“.

Renginio metu buvo skaitomos sovietų režimo prievarta ištremtų žmonių iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Ukrainos ir Moldovos pavardės. Jame dalyvavo ir pavardes skaitė įvairių ES valstybių europarlamentarai, šių šalių ambasadų ir diasporos bendruomenių atstovai, taip pat Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos ir bendrijos nariai iš visos Lietuvos, Lietuvos Šaulių sąjungos nariai, partizanų kovų rekonstruktorių klubas „Partizanas“, istorikai, bardai, renginyje tremtinių dainą „Palinko liepa šalia kelio“ atliko Lietuvos folkloro ansamblis „Raskila“.

Kitose Europos valstybėse taip pat plinta iniciatyva pagerbti ištremtųjų atminimą – Europos atminties ir sąžinės platforma birželio 14 d. Vroclave (Lenkija) surengė sovietų vykdytų tremčių minėjimą.

EP narė Sandra Kalnietė. EP nuotr.

Esu dėkinga Lietuvos žmonėms, išrinkusiems Rasą Juknevičienę.

Jūsų paramos dėka Europos Parlamente dirba kompetinga, protinga ir darbšti parlamentarė, su kuria lengva bendradarbiauti.

Man asmeniškai Rasa yra ne tik kolegė, bet ir draugė, nes mus vienija gilus Europos ir ypač – mūsų regiono užsienio ir saugumo politikos supratimas.

Rasa tęsia mano darbą Europos liaudies partijos (ELP) frakcijos prezidiume, būdama atsakinga už mūsų politinės grupės narių pozicijos užsienio reikalų klausimais formavimą.

Rasa aktyviai ir atkakliai Parlamente kelia klausimus, kurių daugelis europarlamentarų norėtų išvengti.

Net ir dabar, po Rusijos invazijos į Ukrainą, vis dar vyrauja nuomonė, jog reikia nekelti sąlygų Rusijai, kad būtų išsaugota galimybė atnaujinti dialogą su V. Putinu.

Rasa investavo daug laiko ir energijos, kad išsklaidytų šias naivias iliuzijas.

Kita mus vienijanti sritis – istorijos politika, kova už istorinio teisingumo atkūrimą ir komunizmo nusikaltimų atskleidimą.

Rasos atkaklumo dėka Europos Parlamento vadovybė priėmė sprendimą kasmet birželio 14 d. rengti masinių sovietinių trėmimų aukų minėjimą. Šiemet tokia ceremonija įvyko pirmą kartą po 2004 m. ES plėtros.

Baigdama norėčiau dar kartą pabrėžti, kad mes, Latvijos Europos Parlamento nariai, labai gerbiame ir vertiname mūsų kolegę Rasą Juknevičienę ir norėtume ateityje tęsti sėkmingą bendradarbiavimą.

EP narė Sandra Kalnietė, Latvija

KITOS RASOS JUKNEVIČIENĖS INICIATYVOS NEFORMALIOJE EP NARIŲ GRUPĖJE „EUROPOS ATMINČIAI“:

I. Masinių sovietų tremčių minėjimas ir įvertinimas Europos lygiu. Be kasmet vykstančio sovietinių deportacijų aukų pagerbimo, trėmimų atminties ir įvertinimo klausimas buvo keliamas ir parlamentiniame darbe.

1. 2021 m. birželį Europos Parlamento plenarinėje sesijoje paminėtos sovietinių trėmimų iš okupuotų Baltijos šalių pradžios 80-osios metinės;
2. 2021 m. gruodį išplatinta 86 parlamentarų pasirašyta neformali rezoliucija „Dėl 80-ųjų sovietų masinių trėmimų metinių, poreikio įvertinti Gulagus ir komunistinių režimų nusikaltimus Europoje“.

II. Gegužės 25 d. – Kovos prieš totalitarizmą didvyrių dienos minėjimas.

Gegužės 25-oji žymi Vitoldo Pileckio, Aušvico didvyrio, aktyviai besipriešinusio abiem XX amžiaus totalitariniams režimams, egzekucijos dieną. Šios dienos minėjimas buvo įtrauktas 2019 m. rezoliucijoje dėl Europos atmi-

nimo svarbos Europos ateičiai. V. Pileckio asmenybė įprasmina pagrindinę neformalios atminties grupės tezė: nacių ir sovietų totalitarizmai buvo lygiaverčiai. V. Pileckio pagerbimas suteikia progą priminti, kad Antrojo pasaulinio karo metais kova už laisvę reiškė pasipriešinimą abiem režimams.

1. 2020 m. gegužės 25 d. vyko diskusija „Meet Witold Pilecki: the Auschwitz Volunteer“ (Susipažinkite su Vitoldu Pileckiu – Aušvico savanoriu), organizuota kartu su Anna Fotyga, EP nare iš Lenkijos.
2. 2020 m. gegužės 25 dieną Europos Parlamento nariai Rasa Juknevičienė ir Andrius Kubilius, pirmą kartą minėdami Tarptautinę kovą su totalitarizmu didvyrių dieną, Vilniuje pagerbė Vitoldą Pileckį (Witold Pilecki), kovos su abiem totalitarizmais – komunizmu ir nacizmu – didvyrį, vieną pirmųjų holokausto liudytojų, savo noru tapusį Aušvico kaliniu. Europarlamentarai, Lenkijos ambasadorė Lietuvoje Uršulė Doroševska (Urszula Doroszevska), Lietuvos Seimo nariai,

V. Pileckio pagerbimo ceremonija Vilniuje

Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti pirmininkas Emanuelis Zingeris, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys ir savivaldybės Istorinės atminties komisijos pirmininkas Gediminas Jaunius prie namo, kuriame gyveno V. Pileckis, Vilniuje, Užupio g. 7, padėjo gėlių bei pasirašė kreipimąsi į savivaldybę dėl memorialinės lentos V. Pileckiu pritvirtinimo prie šio namo.

2. 2021 m. balandžio 30 d. kreiptasi į Europos Parlamento Pirmininką Davidą Sassolį, raginant paminėti gegužės 25-ąją plenarinės sesijos metu. Proga buvo paminėta gegužės 17 d. Parlamento sesijoje.
3. Bendra EP grupės „Europos atminčiai“ ir Europos atminties ir sąžinės platformos kampanija, pasakojanti komunistiniams režimams pasipriešinusiu asmenų istorijas iš Centrinės ir Rytų Europos.
4. V. Pileckio salės inauguravimas. Kartu su Anna Fotyga pasiekta, kad susitikimų kambarys Europos Parlamente Briuselyje būtų pavadintas Antrojo pasaulinio karo didvyrio, kovojusio prieš abu totalitarinius režimus – Vitoldo Pileckio – vardu. Ta proga parlamente vyko salės inauguracijos ceremonija su Prezidente Roberta Metsola ir konferencija apie Vitoldą Pileckį, pabrėžusi abiejų XX amžiaus totalitarinių režimų žiaurumą.

III. Suorganizuotos diskusijos svarbiais istorinės atminties ir jos reikšmės šiandieninėje politikoje klausimais:

1. **2020 m. gegužės 20 d.** diskusija „Kaip istoriniai naratyvai naudojami propagandai ir dezinformacijai?“ su Oliver Rentschler, ES Išorinių veiksmų tarnybos Tarpinstitucinių santykių, politikos koordinavimo ir viešosios diplomatijos direktorato vadovu, ir David Stulik, Čekijoje įsikūrusio tyrimų instituto „European Values Center for Security Policy“ (Europos vertybių centras saugumo politikai) vyriausiuoju analitiku.
2. **2020 m. spalio 28 d.** susitikimas su Europos Komisijos viceprezidente Vera Jourova, atsakinga už vertybes ir skaidrumą.
3. **2021 m. sausio 29 d.**, Holokausto aukų atminimo dienos proga, vyko diskusija „Molotovo-Ribentropo paktas ir Holokaustas“, pabrėžusi esminę bendro SSRS ir nacistinės Vokietijos susitarimo reikšmę Holokaustui.
4. **2022 lapkričio 15 d.** – diskusija su rusų-amerikiečių istoriku Jurijumi Felštinskiu „From Red Terror to Terror State: Can Russia's Next Transformation be Different?“ (Nuo raudonojo teroro iki teroristinės valstybės: ar gali kita Rusijos transformacija būti kitokia?).
5. **2023 m. kovo 28 d.** Europos atminties ir sąžinės platformos susitikimas su Europos Parlamento nariais, kuriame pristatytas Memorialo XX a. totalitarizmų aukų memorialo Briuselyje projektas.

Europarlamentarės Rasos Juknevičienės iniciatyva trejus pastaruosius metus buvo rengiami tarptautiniai sovietų vykdytų trėmčių minėjimai bei ištremtųjų pavardžių skaitymai Europos Parlamente. Juose dalyvavo ne tik įvairių šalių europarlamentarai, ambasadoriai, gausus Briuselyje gyvenančių išeivių lietuvių būrys, baltarusių bendruomenės Briuselyje atstovė, taip pat ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos ir bendrijos nariai iš visos Lietuvos, Nobelio premijos laureatų organizacijos „Memorial“ atstovai, diplomatai iš Taivano, Naujosios Zelandijos ir kitų valstybių, Tremtinių choras iš Panevėžio, Mokslių akademijos choras bei ansamblis „Raskila“.

Europos Parlamentą Strasbūre aplankęs ir tremtinių pavardžių skaitymuose dalyvavęs LKPTS Vilniaus skyriaus vadovas prof. Jonas Jakaitis:

Europos Parlamente (EP) Lietuvos parlamentarės Rasos Juknevičienės iniciatyva yra įgyvendinama idėja – birželio 14 d. prisiminti skaitant Baltijos valstybių ištremtųjų ir kankintų žmonių pavardes.

Šiais metais Robertos Metsolos EP pirmininkės lyderystės dėka tremtinių pavardžių skaitymas tapo viso Parlamento tradiciniu renginiu.

Buvo garbė būti pakviestam ir dalyvaujant šiame renginyje.... kartu su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, Šaulių sąjungos atstovais, akademinės bendruomenės nariais, istorikais, karo ekspertais liudyti šimtų tūkstančių žmonių sulaužytų likimų tragedijas bei sovietinio režimo tremčių kančias...

Prieš 82 metus, birželio 14 d., buvome žudomi, kalinami, tremiami, tačiau prieš 35 m. mes kartu su Sąjūdžiu ne tik atsitiesėme, išlikome, bet ir sėkmingai gyvuojame Europos bei NATO šeimoje...

NEUŽMIRŠTUOLĖS AKCIJA EUROPOS PARLAMENTE

2020 m. sausį per vieną paskutiniųjų ikipan-deminių Strasbūro sesijų buvo paminėti Sausio 13-osios įvykiai, kurių metu dėl įvykdytos Rusijos agresijos žuvo ir buvo sužeisti už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę kovoję žmonės.

EP narė Rasa Juknevičienė padėkojo tuometiniam EP pirmininkui D. Sasoliui, Europos liaudies partijos frakcijos nariams ir kitiems parlamentarams, įsisegusiems Neužmirštuolės žiedą, už išreikštą solidarumą.

EP nuotr.

ATMINTIS RUSIJOS KARO PRIEŠ UKRAINĄ KONTEKSTE

Karas daugeliui atvėrė akis. Nuo pat susikūrimo, neformali grupė „Europos atminčiai“ kartojo, kad sovietinių nusikaltimų pasmerkimas būtinas ne tik istoriniam teisingumui atkurti. Tai yra ir Europos ateities klausimas. Būtent dėl to pirmoji ir svarbiausia šios kadencijos rezoliucija atminties klausimais pavadinta „Dėl Europos atminimo svarbos Europos atečiai“.

Rusija istorinę dezinformaciją intensyviai skleidė gerokai prieš pradėdama totalinį karą Ukrainoje. Istorinis revizionizmas, augantis sovietmečio ir Stalino asmenybės šlovinimas, Ukrainos ir kitų praeityje Rusijos imperijos ir/arba Sovietų sąjungos okupuotų tautų teisės egzistuoti neigimas – visa tai paklojo kelią 2022 metų vasario 24-ajai, kai prasidėjo neišprovokuotas, žiaurus Rusijos karas prieš Ukrainą.

Europarlamentarė R. Juknevičienė Parlamento tribūnose nuosekliai pasisakė dėl būtinybės inicijuoti specialųjį tribunolą karo nusikaltėliams – Putinui, jo aplinkai, kariniams vadams, taip pat Baltarusijos diktatoriui A. Lukašenkai dėl įvykdytų nusikaltimų – bei inicijavo rezoliucijas šiais klausimais.

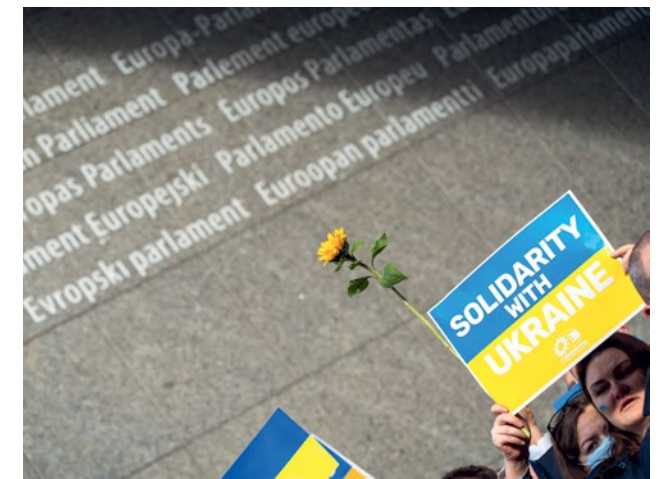
Šiandien, be visokeriopos paramos Ukrainai, ypač svarbu tęsti kovą už bendrą, tiesą ir teisingumą pagrįstą Europos atmintį, kuri vienareikšmiškai pasmerktų ir sovietų nusikaltimus, ir jų pasikartojimą.

EP nuotr.

R. Juknevičienė: „Nepasmerkti komunistų nusikaltimai kartoja“

Europos Parlamento narė Rasa Juknevičienė 2023 m. balandžio 19 d. kalbėdama plenarinėje sesijoje Strasbūre vykusiuose debatuose apie Putino režimo priverstinai iš Ukrainos deportuotus vaikus pabrėžė, kad šokiruojantys Rusijos nusikaltimai Ukrainoje – nieko naujo. Istorija vėl kartoja.

Parlamentarė priminė savo mamos istoriją, kai 9-erių mergaitę su šeima Stalino komunistai ištremė į Sibirą tik todėl, kad tėvai buvo mokytojai. Iš tremties grįžo tik pusė šeimos. Ji niekada neįsivaizdavo, kad tremtis grįš į Europos kontinentą.

„Tremtis grįžo dar ir dėl to, kad SSRS nusikaltimai taip ir liko nepasmerkti, nusikaltėliai nebuvo nuteisti. Jie melavo pasauliui iki pat SSRS sugriuvimo, kad trėmė prostitutas, kriminalinius nusikaltėlius. Ir dėl to tremtis kažkaip buvo pateisinama, – plenarinėje sesijoje sakė EP narė. – Toks pat melas karą prieš Ukrainą lydi ir dabar. Mes ilgai kartojom: „daugiau niekada“. Todėl Tarptautinio Baudžiamojo Teismo arešto orderis Putinui yra ir viltis, kad šįkart nusikaltimai bus įvertinti taip, kad „daugiau niekada“ neliktų tik žodžiai“.

Pasak R. Juknevičienės, tarptautinio arešto orderis Putinui yra tik pradžia. Bus nuteisti ir tie, kurie nukerta galvas belaisviams, turi būti įsteigtas ir specialus tribunolas už agresijos prieš Ukrainą nusikaltimus.

Tekstas parengtas pagal pasisakymą EP plenarinėje sesijoje.

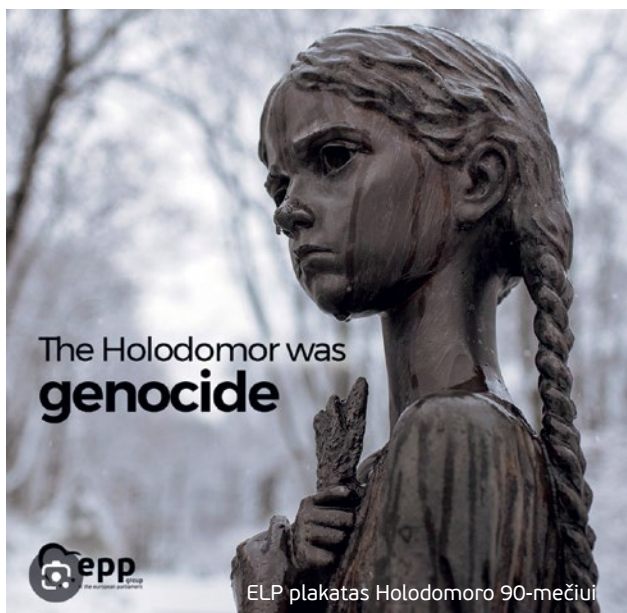
Vizitas Kyjive

2023 m. vasarį R. Juknevičienė vyko Europos liaudies partijos (ELP) frakcijos Prezidiumo vizito į Kyjivą. Vizito metu ne tik susitiktą su Ukrainos Parlamento (Rados) nariais ir kitais aukštais pareigūnais, bet ir pagerbtas Holokausto aukų atminimas Babin Jaro masinių žudynių vietoje.

Kartu su Ukrainoje aktyvių žydų bendruomenių lyderiais, ELP delegacija darsyk priminė istorijos svarbą šiandien vykstančio karo akivaizdoje. Rabinas Levi Matusofas pabrėžė: „Tikrai ginklai gali sustabdyti šį (Rusijos – red. past.) blogį. Jeigu nesustab-

dysime šių nusikaltėlių, „Never Again“ bus tik tušti žodžiai“. Kitaip tariant – leisdami tęstis Rusijos teroriui, mes paniekiname ir Holokausto aukoms duotą pažadą tokiems baisumams neleisti pasikartoti.

Holodomoro 90-osios metinės

Parlamentiniame darbe atminties tema karo kontekste atspindėjo net keliose Europos Parlamento priimtose rezoliucijose. Svarbiausia jų – 2022 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija „Praėjus 90 metų po Holodomoro: masinės žudynės marinant badu pripažinti genocidu“ ([2022/3001\(RSP\)](#)), pateikta paskutinei metų plenarinei sesijai būtent R. Juknevičienės iniciatyva, glaudžiai bendradarbiaujant su Ukrainos atstovais.

Remiantis Ukrainos Holodomoro muziejaus duomenimis, iki 2022 metų pabaigos 21 šalis buvo pripažinusi Holodomorą genocidu. Iš jų šešios – Čekija, Airija, Moldova, Vokietija, Čilė ir Bulgarija – tai padarė būtent 90-ųjų metinių proga.

Viena iš dokumento iniciatorių europarlamentarė R. Juknevičienė pabrėžė, kad Putino Rusijos karas Ukrainoje vyksta ir dėl to, kad sovietinio totalitarinio režimo nusikaltimai iki šiol nebuvo teisiškai įvertinti, jų vykdytojai nebuvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o tarptautinė bendruomenė niekada aiškiai nepasmerkė šių nusikaltimų.

„Ukrainai minint 90-ąsias Holodomoro metines, negalime ignoruoti istorinių paralelių. Stalino Rusija naikino civilius maistą paversdama ginklu. Šiandieninė Putino Rusija naudoja tokius pačius metodus. Teroristines priemones naudojanti valstybė, vykdo siaubingus nusikaltimus prieš Ukrainos žmones, bandydama sušaldyti juos, žiemą naikinant Ukrainos civilinę energetikos infrastruktūrą“, – teigė ELP frakcijos vicepirmininkė R. Juknevičienė.

Pasak jos, šia rezoliucija „raginama visapusiškai, istoriškai ir teisiškai įvertinti sovietinį režimą ir surengti skaidrias viešas diskusijas apie jo nusikaltimus, nes tai labai svarbu kuriant bendrą Europos istoriją ir atmintį“.

Taip pat dokumentu pagerbiamas visų Holodomoro aukų atminimas ir reiškiamas solidarumas su Ukrainos žmonėmis, nukentėjusiais nuo šios tragedijos, ypač su likusiais gyvais po Holodomoro ir jų šeimomis; atiduoda pagarbą tiems, kurie mirė dėl šių totalitarinio sovietų režimo įvykdytų nusikaltimų.

Europos Parlamento nariai dokumentu paragino visas šalis ir tarptautines organizacijas, kurios dar nepripažino Holodomoro genocidu, tai padaryti; taip pat paragino Rusijos Federaciją, kaip pagrindinę Sovietų Sąjungos įpėdinę, oficialiai pripažinti Holodomorą ir atsiprašyti už šiuos nusikaltimus.

Be to, rezoliucija pažymima, kad „minint 90-ąsias Holodomoro metines, Rusija tęsia agresyvią karą prieš Ukrainą, pažeidžia šios šalies suverenitetą ir teritorinį vientisumą, siekia likviduoti Ukrainą kaip nacionalinę valstybę ir sunaikinti jos žmonių tapatybę bei kultūrą; be to, smerkia tai, kad Rusijos agresyvus karas prieš Ukrainą 2022 m. sukėlė pasaulinę maisto krizę, nes Rusija naikina ir plėšia Ukrainos grūdų atsargas ir trukdo Ukrainai eksportuoti grūdus į labiausiai skurstančias šalis“.

BENDRADARBIAVIMAS SU EUROPOS ATMINTIES IR SĄŽINĖS PLATFORMA

Europos atminties ir sąžinės platforma – tai skėtinė nevyriausybinių organizacijų, vienijanti per 70 NVO, muziejų ir istorinių tyrimų institucijų Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Platforma įkurta 2009 m. balandžio 2 d. Europos Parlamento rezoliucijos dėl Europos sąžinės ir totalitarizmo (P6_TA(2009)0213) pagrindu. Jos tikslas – skatinti švietimą apie Europos istoriją, vystyti XX amžiaus totalitarizmo atmintį ir siekti jos tinkamo įvertinimo.

Platformos steigimo deklaraciją pasirašė 12 Lietuvos komunizmo aukų ir atminties organizacijų, tarp jų ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga bei Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras (LGGRTC). Šiandien LGGRTC ir Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti sekretoriatas išlieka aktyviais Platformos nariais.

Rasa Juknevičienė ir EP narių grupė „Europos atminčiai“ glaudžiai bendradarbiauja su Platforma, siekdami visoje Europoje įtvirtinti XX amžiaus totalitarinių nusikaltimų atmintį bei pasiekti tinkamą jų įvertinimą. Nuo 2021 m. lapkričio Rasa Juknevičienė yra Europos atminties ir sąžinės platformos Tarėjų tarybos narė.

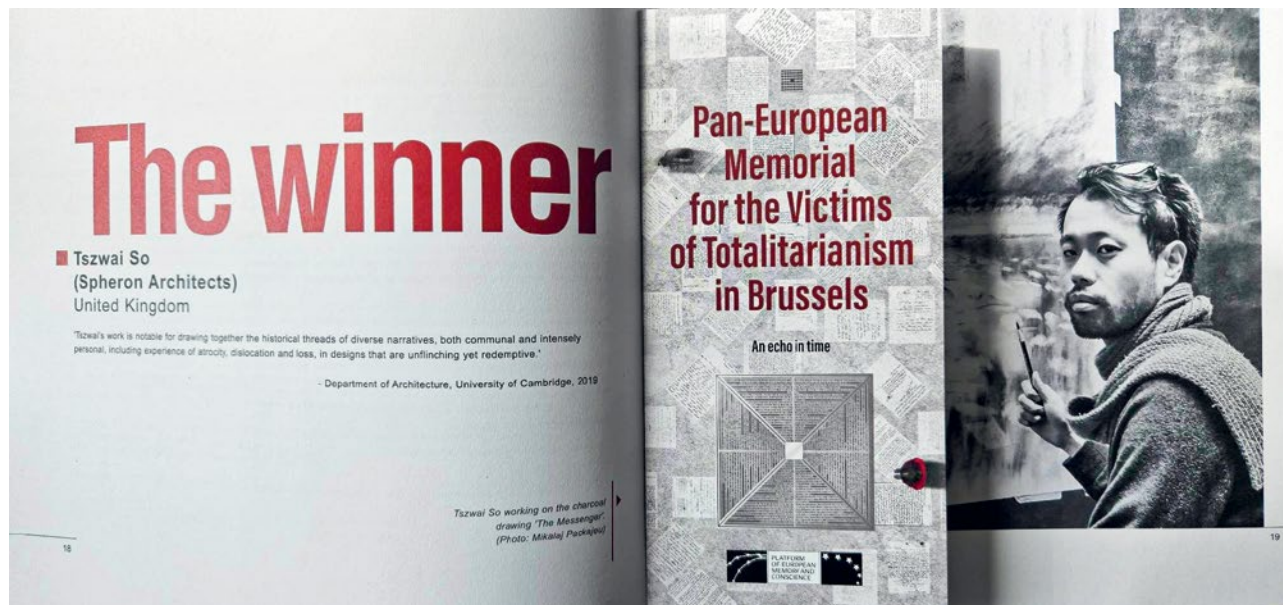
2020 m. lapkritį, Platformos ir Prancūzijoje įsteigto Bernardinų koledžo kvietimu R. Juknevičienė dalyvavo diskusijoje „Past for the Future“ (liet. – Praeitis ateičiai), kurioje kartu su svarbiausių ES institucijų atstovais kalbėjo, kaip turėtų atrodyti bendrą Europos kultūrą grindžianti europinė istorinė atmintis.

Kartu su Platforma R. Juknevičienė inicijavo 2021 m. gegužės 25-osios minėjimo kampaniją, kurios metu socialiniuose tinkluose dalintasi totalitariniams XX amžiaus režimams besipriešinusio kovotojų istorijomis. R. Juknevičienė ir Platformos Prezidentas Dr. Lukasz Kaminski kreipėsi su sveikinimais.

2022 m. lapkritį europarlamentarė dalyvavo Platformos metinėje konferencijoje Prahėje „Russia's Hybrid War against the Democratic World“ (Hibridinis Rusijos karas prieš demokratinį pasaulį), kurioje pasisakė atidarymo diskusijoje „Rusijos istorinė dezinformacija kaip agresijos įrankis“. Konferenciją atidarė Čekijos Ministras Pirmininkas Petr Fiala ir Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda, atidengdami LGGRTC parengtą parodą „Po svetimu dangum: Lietuvos gyventojai sovietų lageriuose ir tremtyje 1940–1958 m.“.

Šiuo metu bendradarbiaujama su Lietuvos Respublikos Vyriausybe ir Laisvės Kovų Komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo dėl galimybės 2024 m. metinę Platformos narių konferenciją organizuoti Vilniuje.

2023 m. birželio 14 d. sovietų trėmimai buvo minimi ne tik Baltijos šalyse ir Europos Parlamente Strasbūre. Aktyviai dalyvavę tremtinių vardų skaitymuose 2021 ir 2022 metais, Platformos atstovai šiųmetinį tremčių tragedijos minėjimą suorganizavo Vroclave Lenkijoje, taip toliau nešdami Lietuvoje gimusių „Ištark, išgirk, išsaugok“ akcijos tradiciją į kitus Europos miestus.

MEMORIALAS XX A. TOTALITARIZMŲ AUKOMS ATMINTI SU EUROPOS ATMINTIES IR SĄŽINĖS PLATFORMA

Didžiausias bendras projektas – tai Platformos iniciatyva Briuselyje įkurti **Memorialą XX amžiaus totalitarinių režimų aukoms atminti**. 2018 metais vykusio viešo konkurso metu išrinktas architekto Tszwai So projektas „Aidas laike“.

Architekto vizija – prie Europos istorijos namų įsikūrusią Jean Rey aikštę nukloti iš sovietų ir nacių kalnimo vietų siųstais laiškais mylimiesiems. Tai būtų pirmas memorialas, pagerbiantis sovietų komunizmo aukas Europos sostinėje. Fizinį monumentą papildytų išsamus virtualus archyvas, suteikiantis galimybę perskaityti pasirinktą laišką viena

iš pagrindinių Europos kalbų bei sužinoti daugiau apie rašiusiųjų likimus.

2023 m. kovą R. Juknevičienė pakvietė Platformos Prezidentą Mareką Mutorą ir Memorialo architektą Tszwai So pristatyti projektą Europos Parlamento nariams. Susitikimo įkvėpti, neformalios grupės „Europos atminčiai“ iniciatyva 69 parlamentarai kreipėsi į Briuselio regiono Susisiekimo, viešųjų darbų ir kelių saugos ministeriją, ragindami išduoti leidimą memorialo steigimui. R. Juknevičienės ir kolegų iniciatyva keliamas EP indėlio į memorialo finansavimą klausimas.

Susitikimas su Platformos prezidentu M. Mutor ir Memorialo architektu Tszwai So

Lietuvių rašytoja K. Sabaliauskaitė ir britų žurnalistas, rašytojas E. Lucas. EP narė R. Juknevičienė moderavo diskusiją. Nuotr. aut. ELP frakcija

EUROPOS PARLAMENTE – ŽYMIOS LIETUVIŲ RAŠYTOJOS K. SABALIAUSKAITĖS IR BRITŲ APŽVALGININKO E. LUCAS DISKUSIJA APIE RUSIJOS KULTŪROS IMPERIALIZMĄ

2023 m. kovo 7 d. Europos Parlamente Rasa Juknevičienė kartu su Lietuvos nuolatine atstovybe prie ES ir INGE komiteto pirmininku Raphael Glucksmann surengė diskusiją **„Prastūminėjant Puškiną: rusų kultūros imperializmas ir dekolonizacija“**, kurioje dalyvavo lietuvių rašytoja ir kultūros istorikė Dr. Kristina Sabaliauskaitė bei britų žurnalistas, politikos apžvalgininkas Edward Lucas, Lietuvos ambasadorius prie ES Arnoldas Pranckevičius, europarlamentarai, Briuselyje gyvenantys lietuviai, institucijų darbuotojai.

Diskusijoje kalbėta ne tik apie dabartinę Kremliaus politiką, naudojant kultūrą kaip hibridinio karo įrankį, bet ir apie Rusijos istoriją, apie tai, kaip Rusijos kultūra nuo seno yra naudojama siekiant plėsti imperializmą ir kolonializmą. K. Sabaliauskaitė su E. Lucas remdamiesi kino, dailės ir literatūros pavyzdžiais, kruopščiai nagrinėjo tylią, o kartais ir atvirą imperialistinę Rusijos kultūros „didžiųjų“ žinią. Tarp jų – nuodingai polonofobišką Puškino poemą „Rusijos šmeižikams“ ir Josifo Brodskio „Apie Ukrainos nepriklausomybę“. Analizuota, iš kur ateina žiaurumas, paklusnumas valdžiai, kokia buvo Rusija Puškino laikais, jo požiūrį į lenkų bei lietuvių sukilimus, į garsų poetą Adomą Mickevičių.

K. Sabaliauskaitė ir Edward Lucas aptarė, kaip „aukštosios“ rusų kultūros bandymas dominuoti prieš kitų šalių kultūras sukuria beveik hegemoninę naratyvų ir diskursų, susijusių su Rusijos Federacijoje gyvenančiais ne rusais, kontrolę ir kėsina į kaimyninių šalių kalbas, kultūras ir net suverenitetą. Šių kitų kultūrų „žemą“ arba atsilikusį pobūdį

rodo Vladimiro Putino vadovaujamo Kremliaus požiūris į Ukrainą kaip į naikintiną ir Rusijos deklaruojamas pranašumas prieš „supuvusius Vakarus“ bei jų kultūrą.

„Paradoksalu, kad nors savo esme būdama antieuropietiška ir niekindama Vakarų idėjas, Rusijos kultūra daugelio Vakarų šalių suvokiama kaip bendro Europos paveldo dalis“, – teigė tarptautiniu mastu skaitomiausia šiuolaikinė lietuvių autorė, Lietuvos kultūros istorikė dr. Kristina Sabaliauskaitė.

Diskusijoje buvo keliami sudėtingi klausimai dėl ateities. Kokie galėtų būti tolesni žingsniai? Ar Rusijos kultūra gali, ar turi patirti tokią pačią „dekolonizaciją“, kokia šiuo metu propaguojama Vakarų šalyse? Jei taip, ar tai užduotis Putino režimo užsienio kritikams, ar tai turi padaryti patys rusai?

Pasak R. Juknevičienės, dėl Rusijos kultūros vaidmens šio baisaus karo akivaizdoje yra įvairių nuomonių – nuo radikaliausios, vadinamosios *cancel* (liet. atšaukimo) politikos, iki vis dar egzistuojančio požiūrio, kad reikia atskirti kultūrą nuo politikos.

„Kai kas sako, kad negalima caro laikų imperikalizmo lyginti su dabarties, nes pavyzdžiui, ir Britanijoje buvo panašių kaip Puškinas. Taip, tačiau šiandieninė Britanija nenaudoja jų kaip įrankio kaimynams okupuoti“, – sakė europarlamentarė.

Pasisakiusi renginio viešnia Rusijos diasporos atstovė pripažino, kad diskusija ją šokiravo, bet tuo pačiu ir davė stimulą permąstyti savo įsitikinimus. Taip pat buvo iškeltas pasiūlymas ateityje į diskusijas įtraukti ir Rusijos pilietinės visuomenės atstovus.

R. Juknevičienės mama
Dainora Raguvaitė prieš tremtį, 1939 m.

Dainora Urbonienė SU TREMTIES ŽENKLU

(Ištrauka iš knygos „Sibiras vaiko akimis“)

Kas yra tremtis? Visi buvę tremtiniai panašiai atsakytų: tai sugriautos šeimos, badas, šaltis... Žmogaus pažeminimas.

Tuo metu, kai tave, vaiką, kėlė į sunkvežimį, to pažeminimo dar nesupratai. Dar nežinojai, kad iš namų išvaryto žmogaus būseną tave lydės visą gyvenimą.

Stiprės noras atsigręžti atgal, pažvelgti ne tik į 1941 m. įvykius, bet ir į laiką, menantį tėvų vaikystę bei jaunystę, lietuvių tautinės mokyklos kūrimą.

Taip atsiras pasakojimas apie kaimo mokytojų šeimą ir jos tragediją.

Tokių istorijų buvo tūkstančiai, todėl šią knygą skiriu ne tik artimiesiems, bet ir visiems nukentėjusiems Nepriklausomos Lietuvos mokytojams.

Natalija Frolova, knygos vertėja į rusų kalbą

Dainora pasakoja apie savo, lietuvių mokytojų šeimą, kuri 1941 m. birželio 14 d. buvo ištremta į Sibirą. Tai buvo pirmoji trėmimų banga po to, kai sovietai okupavo nepriklausomą Lietuvą.

Beprasmiškas šių represijų žiaurumas, artimiausių žmonių žūtys, pažeminimas, nepriteklus, badas, o vėliau – gyvenimas Lietuvoje nuolat stebint KGB – visus šiuos išbandymus Dainora aprašo paprastai ir nuoširdžiai, be egzaltacijos ar neapykantos priešams.

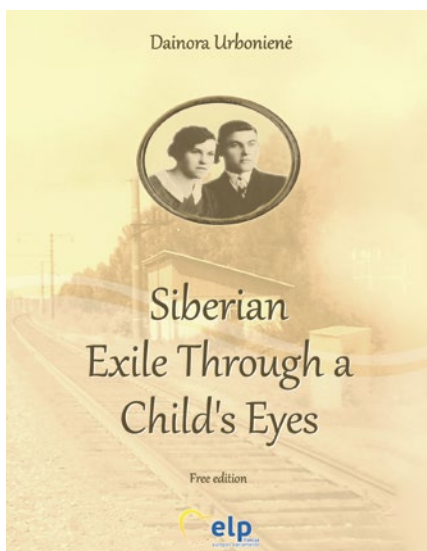
Labai svarbu, kad ši knyga išleista rusų kalba. Žinoma, ji skirta labai plačiai rusakalbei auditorijai, kuri išsibarsčiusi po visą pasaulį. Tačiau, mano nuomone, pirmiausia ją būtina perskaityti rusams.

Dainoros istorija – tai skausmingas, bet labai reikalingas skiepas nuo imperializmo. Jos knyga padeda suprasti, kodėl Lietuva, kaip ir kitos Baltijos šalys, niekada iki galo netapo sovietine, kodėl lietuviai siekė atgauti nepriklausomybę ir kodėl jokia mitinė „sovietinė nauda“ negalėjo jų išlaikyti SSRS sudėtyje.

Daina Valentinavičienė, knygos vertėja į anglų kalbą

Tai jaudinanti vienos šeimos istorija, kurią palietė sovietų valstybės teroras: apie tremtį, išlikimą nežmoniškomis sąlygomis Sibire, artimųjų netektis, pabėgimą į Lietuvą ir persekiojimą po tremties, gyvenimą ir išgyvenimą sovietinėje Lietuvoje neprarandant orumo ir vertybių.

Pasakojimas intymus, emociingas ir kartu epinis, atspindintis svarbius Lietuvos istorijos aspektus nuo sovietų okupacijos 1940 m. iki Nepriklausomybės atkūrimo. Parašyta aiškiai, įtaigiai ir gyvai, su dokumentiniu tikslumu ir tokia detalių konkretika, kad kai kurie vaizdai jau niekad neišdils iš atminties. Ir dar, nepaisant visų tragedijų, knyga yra šviesi – šviesaus žmogaus apie šviesius žmones. Jos skaitymas buvo tarsi gera istorijos pamoka, autentiškas istorijos liudijimas svarbus ne tik mums, bet ir pasauliui.

LIETUVOS ISTORIJA TARPTAUTINĖJE ŽINIASKLAIDOJE

2023 m. balandį žurnalas „Europe Diplomatic“ išspausdino išsamų 6 puslapių interviu apie euro-parlamentarės Rasos Juknevičienės politinę veiklą. Parlamentarė buvo maloniai nustebinta, kad Vakarų žurnalistas susidomėjo jos veikla, Lietuvos partizanų istorija. Autorius ne tik aprašė tai, ką išgirdo iš Europos Parlamento narės, bet ir susirinko nemažai papildomos medžiagos, nuotraukų.

„Retai patiriu tokį pozityvų požiūrį, tačiau viena straipsnio skiltis nuvylė. Žurnalistas paklausė, kas tas vyras su karine uniforma portrete mano kabinete. Papasakojau apie partizanų vadą Joną Žemaitį-Vytautą“, – įspūdžiais dalijosi R. Juknevičienė.

Pasirodžiusiame straipsnyje atsirado paties autoriaus informacijos, kuri, deja, rinkta iš dezinformaciją skleidžiančių šaltinių.

R. Juknevičienė straipsnio autoriui išsiuntė išsamų laišką, kuriame, pasikonsultavusi su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centru išsamiai išdėstė istorinius faktus apie partizanų vadą.

Atsakymas atėjo labai greitai – žurnalistas apgailestavo pakliuvęs į dezinformacijos pinkles ir naujame žurnalo numeryje išspausdino visą EP narės laišką.

Žemiau pateikiamas EP narės R. Juknevičienės laiškas leidinio žurnalistui

Gerbiamas Kingsley Brooks,

Norėčiau nuoširdžiai padėkoti Jums už išsamų straipsnį, kurį išspausdinote kovo mėnesio Europos diplomatijos žurnalo numeryje (p. 34-39). Man buvo garbė rasti tokį išsamų straipsnį, kuriame pristatomas mano darbas EP ir už jo ribų. Tačiau viena pastraipa, deja, mane giliai nuliūdino:

„Tapęs karininku, Jonas Žemaitis buvo apibūdinamas kaip pasipūtęs, turintis išpūstą ego. Jis taip pat yra įsivėlęs į gatvės muštynes, o tai vargiai atrodo labai didvyriška. Galimai jis taip pat buvo dezertyrų grupėje,

kuri pasidavė vokiečiams, bet apie tai Lietuvos patriotai kalbėti nemėgsta. Ir tai, žinoma, gali būti netgi netiesa. Be to, galima sakyti, kad net jei tokie žmonės kaip J. Žemaitis-Vytautas nebuvo tokie nepriekaištingi didvyriai, kokius juos mėgsta perteikti pasakojimuose, ir net jei įstojęs į Pagalbinės policijos tarnybos batalioną jis prisiekė besąlygišką ištikimybę Adolfui Hitleriui, galiausiai jo tarnystė savo šaliai ir jos nepriklausomybei buvo vertinga. Tikriausiai todėl juo vis dar žavisi Juknevičienė, kuri, žinoma, niekada nesisietų su naciais.“

Nors visiškai suprantu norą pateikti skirtingas kiekvienos istorijos puses, bandymas objektyviai pavaizduoti Jono Žemaičio-Vytauto asmenybę leido į straipsnį prasiskverbti melagingam sovietiniam naratyvui. Aukščiau pateikta pastraipa, nors ir atsargiai suformuluota, suponuoja, kad J. Žemaičio-Vytauto biografija yra dviprasmiška, nežinoma ir kad jis greičiausiai kolaboravo su naciais. Nei viena, nei kita nėra tiesa. Straipsnyje taip pat pateikiami selektyvūs ir subjektyvūs įspūdžiai apie jo asmenybę, kurie neturi jokios politinės reikšmės, tačiau dar labiau prisideda prie diskredituojančio didvyrio portreto kūrimo. Anti-sovietinio pasipriešinimo diskreditavimas buvo svarbi melagingo ir santvarką legitimuojančio naratyvo, kurį naudojo sovietų, o vėliau – ir Rusijos valdžia, dalis. Kaip ir šiandien Ukrainoje, nacių ar fašistų etiketė buvo viena iš pagrindinių diskreditacijos priemonių.

Jaučiu pareigą sureaguoti ir apginti Jono Žemaičio-Vytauto atminimą, nes jis pats nebėgali apsiginti. Norėčiau maloniai paprašyti paskelbti paneigimą ir pataisymą.

Pridedu išsamesnį atsakymą ir svarbius faktus iš Jono Žemaičio-Vytauto biografijos. Knyga, kurią minite savo straipsnyje – „Žuvusiųjų prezidentas“ – taip pat yra išversta į anglų kalbą ir man būtų garbė padovoti Jums jos egzempliorių.

Su maloniais linkėjimais,

Rasa Juknevičienė

EP narė Rasa Juknevičienė aktyviai istorinės temomis pasisako ir Lietuvos bei tarptautinėje žiniasklaidoje, jos veikla parlamento kadencijos metu nušviesta įvairiose žiniasklaidos priemonėse – televizijose, radijuje, laikraščiuose bei internetinėje žiniasklaidoje.

EURONEWS

<https://www.euronews.com/my-europe/2022/06/14/meps-condemn-deportations-of-ukrainians-on-same-day-as-memorial-of-soviet-victims>

<https://www.youtube.com/watch?v=C9hGQYGRw34>

Ukrainos vaikų deportacijos

<https://www.aa.com.tr/en/politics/deportation-of-ukrainian-children-eu-lawmakers-call-for-putins-prosecution/2876372>

STRAIPSNIS 15min.lt

<https://www.15min.lt/en/article/opinion/rasa-jukneviciene-how-can-european-history-heal-the-wounds-of-the-past-530-1409780>

Bendras straipsnis apie Rusiją su EP nare A. Fotyga europiniame naujienų portale EURACTIV

<https://www.euractiv.com/section/politics/opinion/its-still-the-same-russia/>

